

นิพนธ์ต้นฉบับ

Original Article

ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อโครงการฟันเทียม พระราชทาน โรงพยาบาลท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

Satisfaction of Elderly Patients to Dental Prosthesis by the King's Project in Thamuang Hospital, Kanchanaburi Province

พลิชฐ์ วุฒิกรวิภาค วทบ. ทบ.

โรงพยาบาลท่าม่วง

จังหวัดกาญจนบุรี

Phasit Wutlikornvipak BSc, DDS

Thamuang Hospital,

Kanchanaburi Province

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เพื่อประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการฟันเทียมพระราชทาน ปี 2548-2550 ในผู้สูงอายุจำนวน 87 ราย ที่มารับบริการใส่ฟันเทียมในโรงพยาบาลท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุทั้งด้านกายภาพ อารมณ์ สังคม และติดตามผลการใส่ฟันเทียมในผู้สูงอายุ

ABSTRACT

The purpose of this study is to evaluate the artificial teeth project from in years 2005 to 2007 in Thamuang Hospital. Kanchanaburi. Over the period of time, the project has served 87 seniors citizen with goals to improve the physical, emotional and social aspects of their lives and also to keep track of the access of artificial teeth in senior citizen.

บทนำ

ปัญหาสุขภาพช่องปาก เป็นปัญหาหลักของกลุ่มผู้สูงอายุ ได้แก่ การสูญเสียฟันแท้เป็นจำนวนหลายซี่ อันมีผลต่อการใช้งาน จนไม่สามารถเคี้ยวอาหารส่งผลกระทบต่อระบบย่อยอาหาร โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่สูญเสียฟันแท้ทั้งปากหรือเกือบทั้งปาก และมีผลทางด้านการออกเสียง การเข้าสังคม การใส่ฟันเทียมเป็นอีกแนวทางหนึ่งเพื่อทดแทนฟัน

ที่สูญเสียไป

จากการสำรวจ ประชากรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ในอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 11,000 คน พบว่ามีปัญหาทางสุขภาพ จากการการสูญเสียฟันที่มีปัญหาต่อสุขภาพ โดยโรงพยาบาลท่าม่วงได้จัดบริการตรวจสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุจำนวน 200 คนรวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ใน

ลักษณะ Vertical Program พบสภาวะการสูญเสียฟันที่มีปัญหาต่อสุขภาพของผู้สูงอายุในระบบการย่อยอาหาร การขาดสารอาหารที่จำเป็น ทำให้ร่างกายทรุดโทรมเร็วกว่าปกติ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกายและสังคม ผู้สูงอายุไม่กล้าออกสังคม สาเหตุจากพูดไม่ชัด และการเคี้ยวอาหารได้ไม่ดี โรงพยาบาลท่าม่วง เป็นอีกโรงพยาบาลหนึ่งที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูสุขภาพพระราชนิเทศ ปี 2548-2550 ภายใต้โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแก้ปัญหาสุขภาพช่องปาก อันมีผลต่อระบบการย่อยอาหาร
2. เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุทั้งด้านสังคมและอารมณ์
3. ความพึงพอใจต่อโครงการฟื้นฟูสุขภาพพระราชนิเทศ
4. สร้างสุขนิสัยในการดูแลความสะอาดช่องปากในฟันแท้และฟันเทียม

วิธีการศึกษา

ฝ่ายทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลท่าม่วง เป็นโรงพยาบาลหนึ่งที่ให้บริการทันตกรรมใส่ฟันเทียมพระราชนิเทศ โดยรับผู้ป่วยโดยตรง และรับผู้ป่วยที่ส่งต่อมาจากสถานีอนามัย ทั้งหมด 14 แห่ง โดยทันตแพทย์เป็นผู้ตรวจสุขภาพช่องปาก เพื่อวางแผนการรักษา การเตรียมช่องปากให้เรียบร้อยก่อนที่จะเข้าใส่ฟันเทียมพระราชนิเทศ โดยให้บริการใส่ฟันเทียมเป็นชนิดฟันเทียมทั้งปาก หรือ 16 ซี่ขึ้นไป ในปี 2548 จำนวน 30 ราย ปี 2549 จำนวน 18 ราย ปี 2550 จำนวน 40 ราย รวมทั้งสิ้น 88 ราย โดย

1. กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ที่มารับบริการใส่ฟันเทียมภายใต้เงื่อนไขเป็นผู้สูงอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ได้รับการเตรียมช่องปากเรียบร้อยแล้วเป็นรายที่ใส่ฟันเทียมทั้งปากหรือมากกว่า 16 ซี่

2. ส่งแบบสอบถามความพึงพอใจให้กับผู้บริหาร

ระดับจังหวัดและผู้สูงอายุที่มารับบริการใส่ฟันเทียม จำนวน 87 ราย

ผลการศึกษา

จากแบบสอบถามจำนวน 87 ราย ในผู้สูงอายุที่ได้บริการใส่ฟันเทียม ภายใต้หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ปี 2548-2550 พบว่าสภาวะการใส่ฟันเทียมพระราชนิเทศมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 57.47) เป็นฟันเทียมชุดแรกของผู้สูงอายุ ส่วนที่เหลือร้อยละ 42.53 เป็นฟันเทียมชุดที่ 2 ฟันเทียมที่ใส่ส่วนใหญ่เป็นฟันปลอมทั้งปากถึงร้อยละ 91.95 ซึ่งใช้งานอยู่ สำหรับฟันเทียมที่ผู้สูงอายุไม่ใช้ สาเหตุจากใส่แล้วไม่สบาย เนื่องจากเจ็บ หลวม อึดอัด และเคี้ยวไม่ได้ดี ในด้านความพึงพอใจต่อการใช้งานฟันเทียม พอใจมาก ร้อยละ 80.47 และมีจำนวนที่พอใจน้อยกับไม่พอใจ ร้อยละ 4.59, 3.45 ตามลำดับ สาเหตุเกิดจากมีปัญหาการใส่แล้วเจ็บ และไม่กลับมาแก้ไขตามนัด การใส่แล้วไม่สามารถปรับตัวได้ อึดอัด และฟันเทียมหลวมไม่สามารถเคี้ยวฟันได้

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เรื่องการใส่ฟันเทียมพระราชนิเทศ ร้อยละ 51.73 ทราบจากคนรู้จัก เพื่อนบ้าน ญาติ อสม เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ ที่เหลือทราบจากทันตบุคลากรและสื่อโทรทัศน์ร้อยละ 22.98, 25.29 ตามลำดับ ในด้านการเข้าถึงบริการผู้สูงอายุมารับบริการด้วยตนเองร้อยละ 34.08 อาศัยญาติ ผู้อื่นพามา ถึงร้อยละ 48.97, 14.95 ตามลำดับ

วิจารณ์

ปัญหาสุขภาพช่องปาก เป็นปัญหาหลักของผู้สูงอายุคือการสูญเสียฟันจนไม่สามารถเคี้ยวอาหารได้ โดยเฉพาะการสูญเสียฟันทั้งปากหรือเกือบทั้งปาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งด้านกายภาพ อารมณ์และสังคม การใส่ฟันเทียมเป็นเทคโนโลยีหนึ่งเพื่อทดแทนฟันที่สูญเสียไป การใส่ฟันเทียมทั้งปากหรือฟันเทียมที่มากกว่า 16 ซี่ขึ้นไป มีขั้นตอนการทำให้ยุ่งยาก หลายขั้นตอน ผู้สูงอายุมาลำบากจากบ้านที่อยู่ไกล

ตารางที่ 1 แสดงสภาวะการใส่ฟันเทียมของผู้สูงอายุและความพึงพอใจ

สภาวะการมีฟันเทียม	จำนวน	ร้อยละ
1. ฟันเทียมที่ใส่เป็นฟันเทียมชุดแรก		
ใช่	50	57.47
ไม่ใช่	37	42.53
2. ฟันเทียมที่ใส่เป็นชนิด		
ฟันเทียมทั้งปาก	80	91.95
ฟันเทียมที่มากกว่า 16 ซี่ขึ้นไป	7	8.05
3. การใช้ฟันเทียมพระราชทาน		
ยังให้อยู่	80	91.95
ไม่ได้ใช้งานแล้ว	7	8.05
4. ความพึงพอใจต่อการใส่ฟันเทียม		
มาก	70	80.47
ปานกลาง	10	11.49
น้อย	4	4.59
ไม่พอใจ	3	3.45

ตารางที่ 2 แสดงการรับรู้ข้อมูลการใส่ฟันเทียมผู้สูงอายุ

สภาวะการใส่ฟันเทียม	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งข่าวสารการใส่ฟันเทียม		
ทันตแพทย์	20	22.98
โทรทัศน์และสื่อสารมวลชนอื่น ๆ	22	25.29
ญาติ คนรู้จัก เพื่อนบ้าน	45	51.73
การเข้าถึงบริการ		
มาเอง	34	34.08
ญาติพามา	40	48.97
อาศัยผู้อื่นพามา	13	14.95

ต้องมีญาติพามา และลักษณะสันเหงือกส่วนใหญ่แบนราบเนื้อเยื่อบาง Kawai Y¹ พูดถึงลักษณะการทำฟันเทียมต้องคำนึงถึงการเลือกวัสดุในการพิมพ์ปาก tray ที่ใช้ควร

เป็น special tray เพื่อทำ functional muscle mold เพื่อลดจำนวนครั้งที่ผู้สูงอายุมาพบทันตแพทย์ ทันตแพทย์ผู้ให้บริการต้องให้ความรู้ความสามารถ ประสพการณ์ในการ

ตารางที่ 3 การส่งเสริม ป้องกันในผู้สูงอายุที่ได้รับการใส่ฟันเทียม

การให้ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
1. ได้รับคำแนะนำการดูแล การดูแลสุขภาพช่องปาก	87	100
2. มีแผ่นคราบจุลินทรีย์ที่ฟันแท้	5	
3. มีแผ่นคราบจุลินทรีย์ที่ฟันเทียม	10	

ทำฟันเทียม เพื่อให้ได้ฟันเทียมที่สามารถใช้งานได้ดี สวยงาม ใส่ได้มั่นคงเป็นที่พึงพอใจของผู้สูงอายุ ทันตแพทย์ควรคำนึงถึงเรื่องการปรับตัว การสื่อสาร ความจำของผู้สูงอายุ ทันตแพทย์ต้องให้คำแนะนำในการดูแลทำความสะอาด การฝึกใส่ถอดฟันเทียมในผู้สูงอายุ โดยให้ผู้สูงอายุทวนข้อมูลคำแนะนำและใส่ถอดฟันเทียมให้ทันตแพทย์ดูหลาย ๆ ครั้ง

โครงการฟันเทียมพระราชทาน² เป็นที่พึงพอใจของผู้สูงอายุ ผู้บริหาร ผู้ให้บริการ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เห็นประโยชน์ของโครงการฟันเทียมพระราชทานในการเพิ่มคุณภาพชีวิตแก่ผู้สูงอายุและยังสร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ โดยดูได้จากบทสัมภาษณ์ ความพึงพอใจของผู้สูงอายุ ในด้านการบดเคี้ยว ทดชัดเจน อารมณ์ดี ยิ้มมากขึ้น ออกไปพบเพื่อนมากขึ้น ในส่วนผู้บริหารให้การสนับสนุนถือเป็นนโยบายเป็นโครงการที่ต้องปฏิบัติอันดับหนึ่ง มีการติดตามการปฏิบัติงานเป็นระยะ

ข้อเสนอแนะ

โครงการฟันเทียมพระราชทานซึ่งเป็นโครงการที่ดี มีประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ช่วยสร้างรอยยิ้ม การกินอาหารได้อิ่มท้อง นอนหลับสบาย ดังนั้นหน้าที่ของทันตบุคลากร เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ควรร่วมมือ ประสานใจในการค้นหา ผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาส และอยู่ห่างไกลความเจริญ ซึ่งมักเข้าไม่ถึงบริการ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทันตแพทย์หญิงอรนุช บุญรังสิมันต์ รพ. ระยอง ที่กรุณาช่วยให้คำแนะนำในการเขียนการประเมินความพึงพอใจของผู้สูงอายุในโครงการฟันเทียมพระราชทาน โรงพยาบาลท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

เอกสารอ้างอิง

1. Kawai Y, Murakami H, Shariat B, et al. Do traditional techniques produce better conventional complete denture than simplified techniques? J Dent 2005 ; 33 : 659-69.
2. คู่มือโครงการฟันเทียมพระราชทาน เพื่อการรณรงค์ส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวาระมหามงคล 80 พรรษา ภายใต้โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า.
3. ยุพิน สงไพศาล ความพึงพอใจและผลกระทบของสุขภาพช่องปากต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไร้ฟันหลังการใส่ฟันเทียมทั้งปาก ในโครงการฟันเทียมพระราชทานที่โรงพยาบาลบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรีวารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม 2550 : 31-45.